

บทที่ 1

บทนำ

1.1.ความเป็นมา

พัฒนาการของทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาของมนุษย์แบ่งเป็น 4 แนวด้วยกัน แนวแรกคือ ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เชื่อว่าภาษาคือพฤติกรรมชนิดหนึ่งซึ่งเด็กเรียนรู้โดยการเลียนแบบ (imitation) แล้วจดจำประโยคจากบุคคลรอบข้าง ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้จากสิ่งเร้าและการตอบสนองในทางบวก (Watson, 1925; Skinner, 1957) แนวที่สองคือทฤษฎีพัฒนาการทางพุทธิปัญญาของเปียเจต์ ซึ่งเชื่อว่าพัฒนาการทางภาษาเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการทางพุทธิปัญญา เปียเจต์เห็นว่ามนุษย์เกิดมาโดยมีความพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม การที่มนุษย์ต้องปรับตัวนี้ช่วยให้มนุษย์มีพัฒนาการทางพุทธิปัญญา และพัฒนาการทางภาษาก็เป็นไปตามขั้นตอนของพัฒนาการทางพุทธิปัญญานั้น (Piaget, 1926, 1951) แนวที่สามคือทฤษฎีเหตุผลนิยม (Rationalism) เชื่อว่ามนุษย์มีความสามารถเฉพาะสำหรับการเรียนภาษาติดตัวมาแต่กำเนิดนั่นคือกลไกการเรียนรู้ภาษา (Language Acquisition Device-LAD) ที่ทำให้เด็กสร้างข้อสรุปและกฎเกณฑ์จากข้อมูลภาษาผู้ใหญ่จนสามารถสร้างรูปภาษาขึ้นใช้ได้เอง (Chomsky, 1965) ซึ่งเป็นแนวคิดที่อยู่บนพื้นฐานที่ว่าธรรมชาติเป็นจุดกำเนิด (nature) ต่างกับแนวคิดที่สัททฤษฎีไวยากรณ์หน้าที่นิยม (Functionalism) เป็นแนวคิดที่อยู่บนพื้นฐานที่เชื่อเรื่องการฟูมฟัก (nurture) แนวนี้เห็นว่าการเรียนรู้ภาษาของมนุษย์นั้นต้องมีสมรรถนะในการสื่อสาร (communicative competence) คือความรู้ความสามารถทางการสื่อสารที่จะทำ ให้มนุษย์สื่อสารได้ตรงตามความต้องการภายใต้บริบทของการมีปฏิสัมพันธ์ เมื่อแรกเริ่มเรียนรู้ภาษาสมรรถนะทางการสื่อสารจะเกิดได้จากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับคนรอบข้าง สมรรถนะทางการสื่อสารเป็นส่วนที่นอกเหนือจากสมรรถนะทางภาษา (linguistic competence) คือความสามารถในการสร้างรูปภาษาที่ถูกต้องตามไวยากรณ์ (Hymes, 1974)

เมื่อพิจารณาพัฒนาการของแนวคิดดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางภาษาศาสตร์จะเห็นได้ว่าทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและเหตุผลนิยมมุ่งศึกษาเพียงในส่วนของกระบวนการสร้างรูปภาษาของเด็กโดยศึกษาจากรูปภาษาซึ่งเป็นผล (output) ของกระบวนการดังกล่าวตามแนวทางของไวยากรณ์รูป

แบบ (formalism) แต่ในความเป็นจริงแล้วมนุษย์ไม่ได้เรียนเพียงการสร้างรูปภาษาเท่านั้นแต่ยังต้องรู้ด้วยว่ารูปดังกล่าวมีหน้าที่ในการสื่อความอย่างไรซึ่งไวยากรณ์หน้าที่นิยมให้ความสำคัญในข้อนี้

ในราวปีค.ศ.1970 มาตุภาษา (Motherese) ซึ่งเป็นรูปภาษาที่แม่ใช้พูดกับทารก (input) ได้รับความสนใจศึกษาโดยกลุ่มนักภาษาศาสตร์หน้าที่นิยมที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาของเด็ก (Sachs,1977; Snow,1977 และ Newport et al, 1977) ความเชื่อมีตรงกันว่ามาตุภาษามีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ภาษาของทารกมากที่สุด จากการศึกษพบว่ามาตุภาษาที่มีความเป็นสากลลักษณะคือมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในภาษาต่างๆ และมีลักษณะเฉพาะที่ต่างจากภาษาที่ผู้ใหญ่สนทนากันโดยทั่วไปคือพบระดับเสียงสูงกว่าปกติ มีทำนองเสียงและจังหวะเฉพาะตัว (Sach,1977) มีหน่วยความสั้น ไวยากรณ์ไม่ซับซ้อน มีส่วนของคำขยายและคำกริยาน้อย รวมทั้งเกิดการซ้ำสูง (Snow and Ferguson ,1977) และมีรูปประโยคคำถามเป็นรูปประโยคที่มีความถี่ของการเกิดสูงสุด กล่าวคือประโยคแสดงการสั่งและการถามรวมกันคิดเป็น 62% ของรูปประโยคที่เกิดทั้งหมด ในจำนวนนี้แบ่งเป็น imperative 18% WH-question 15% Yes/no question 21% และ deictic question 8% (Newport et al, 1977) สำหรับหน้าที่ของมาตุภาษานั้นมีผู้เสนอว่ามาตุภาษาช่วยดึงดูดความสนใจของทารกให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับผู้เลี้ยง แสดงความรู้สึของผู้พูด ช่วยเชื่อมโยงความรักความผูกพันของผู้เลี้ยงต่อทารกซึ่งอำนวยความสะดวกให้เกิดปฏิสัมพันธ์ (Sachs,1977) การเร้าปฏิสัมพันธ์นี้เป็นการอำนวยความสะดวกให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ภาษา (learning) ง่ายขึ้นด้วย (Snow,1977) เมื่อศึกษางานวิจัยมาตุภาษาในภาษาไทยก็พบปรากฏการณ์ที่ช่วยยืนยันคำกล่าวนี้ได้อีก กล่าวคือในการศึกษาการใช้วัจนกรรมในมาตุภาษาพบว่ามาตุภาษามีวัจนกรรมซึ่งเร้าปฏิสัมพันธ์มากกว่าแบบไม่เร้าปฏิสัมพันธ์ทั้งในแง่ประเภทและปริมาณการเกิด (กรองกาญจน์, 2539 ; Authapaiboon , 1996)

จะเห็นได้ว่าหน้าที่เด่นของมาตุภาษาในแง่ที่จะให้คำตอบแก่ทฤษฎีการเรียนรู้ นั่นคือการเร้าให้เกิดปฏิสัมพันธ์ และรูปภาษาที่ปรากฏเด่นชัดว่าสอดคล้องกับหน้าที่ดังกล่าวก็คือรูปประโยคคำถาม จากงานวิจัยที่ผ่านมา (Snow,1977) รูปประโยคคำถามนอกจากจะถูกใช้เพื่อสอนเรื่องการผลิตเปลี่ยนแปลงบทบาทในการสนทนา (turn-taking) และสอนรูปภาษาแล้ว ยังมีบทบาทในการด่าทอการสนทนาให้สามารถดำเนินต่อไปได้อีกด้วย เห็นได้จากกรณีที่แม่จะใช้ประโยคคำถามถามลูกซ้ำๆเมื่อเห็นว่าคู่สนทนาซึ่งเป็นทารกนั้นไม่สามารถโต้ตอบการสนทนาเป็นคำพูดได้อย่างสมบูรณ์ เพราะยังมีความสามารถทางภาษาและการสื่อความไม่ดีเท่าผู้ใหญ่

ในการศึกษาบทบาทของรูปประโยคคำถามในมาตุภาษาของไทยที่ผ่านมา ยังไม่มีการศึกษาถึงบทบาทของประโยคคำถามอย่างชัดเจนโดยเฉพาะในแง่ที่เป็นการศึกษาเชิงพัฒนาการต่อเนื่อง จากการศึกษาที่ผู้เขียนได้มีโอกาสเป็นผู้ช่วยวิจัยในโครงการร่วมมือและแลกเปลี่ยนการวิจัยระหว่างหน่วยปฏิบัติการวิจัยทางภาษาศาสตร์กับภาควิชาจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยนิวเซาท์เวลส์เรื่องมาตุภาษาและได้ทำงานวิจัยเกี่ยวกับรูปภาษาแสดงการถามในมาตุภาษาในภาษาไทย (สุธาสินี สิทธิเกษร,2539) พบว่าประเด็น

เกี่ยวกับบทบาทของประโยคคำถามมีความน่าสนใจเนื่องจากมาตุภาษาเป็นสถานการณ์การใช้ภาษาแบบบทสนทนาที่มีลักษณะพิเศษคือเป็นการสนทนาที่ผู้ฟังหรือทารกยังไม่สามารถทำหน้าที่ในการโต้ตอบปฏิสัมพันธ์เป็นคำพูดได้อย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะทารกวัยแรกเกิด 3 เดือน และ 6 เดือน ซึ่งมีการตอบสนองได้เพียงภาษาท่าทางหรือการเปล่งเสียงที่ไม่เป็นรูปภาษาเท่านั้น ผู้เขียนต้องการศึกษาว่าประโยคคำถามที่พบในมาตุภาษามีรูปแบบต่างๆอะไรบ้างและประโยคเหล่านี้มีและบทบาทอย่างไร และเมื่อวัยของทารกเพิ่มขึ้นจนมีความสามารถในการโต้ตอบปฏิสัมพันธ์กับแม่มากขึ้นประโยคคำถามจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

1.2. วัตถุประสงค์

1. ศึกษาและจำแนกประเภทของประโยคคำถามที่พบในมาตุภาษาที่ใช้กับทารกในวัยแรกเกิด 3 เดือน 6 เดือน 9 เดือน และ 12 เดือน
2. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่ชนิดและจำนวนของประโยคคำถามในมาตุภาษาที่ใช้กับทารกทุกวัย
3. ศึกษาและจำแนกประเภทของบทบาทของประโยคคำถามที่พบในมาตุภาษาที่ใช้กับทารกทุกวัย

1.3. สมมติฐาน

1. มาตุภาษามีประโยคคำถามแบบตอบรับปฏิเสธมากกว่าประโยคคำถามแบบให้ตอบเพื่อความและแบบให้เลือกตอบ
2. บทบาทสำคัญของประโยคคำถามในมาตุภาษาคือการสอนและการเข้าปฏิสัมพันธ์
3. ประโยคคำถามมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่ชนิดและจำนวนซึ่งสัมพันธ์กับวัยของทารก

1.4. ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาประโยคคำถามในมาตุภาษาที่คัดเลือกด้วยเกณฑ์ทางรูปในระดับหน่วยคำและวากยสัมพันธ์ โดยไม่ศึกษาประโยคคำถามชนิดที่บ่งชี้ด้วยเกณฑ์ทางเสียง โดยทำการศึกษาจากข้อมูลมาตุภาษาซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากโครงการร่วมมือและวิจัยมาตุภาษาระหว่างศูนย์วิจัยทารก

มหาวิทยาลัย นิวเซาท์เวลส์ (Infant Research Center University of New South Wales) กับหน่วยปฏิบัติการวิจัยทางภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ข้อมูลดังกล่าวเป็นเทปบันทึกเสียงแม่ขณะที่พูดกับบุตรของตนในเวลาปกติเช่นป้อนอาหารหรือเล่นกับบุตร แม่ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวเป็นผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และพูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลมาตุภาษาจากแม่จำนวน 4 คน แบ่งเป็นแม่ที่พูดกับทารกชาย 2 คน และแม่ที่พูดกับทารกหญิง 2 คน โดยบันทึกเสียงเริ่มจากเมื่อทารกอยู่ในวัยแรกเกิด 3 เดือน 6 เดือน 9 เดือน จนถึง 12 เดือน ตามลำดับ แต่ละช่วงอายุมีความยาวในการพูดไม่ต่ำกว่า 10 นาที และไม่เกิน 30 นาที

1.5. วิธีดำเนินการวิจัย

1. สํารวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาอุปประโยคในมาตุภาษาแล้วคัดเลือกประโยคคำถามที่พบทั้งหมดเพื่อใช้ในการวิจัย
3. ศึกษาประโยคคำถามทั้งในแง่ปริมาณการเกิดและลักษณะที่ใช้กับทารกในแต่ละช่วงวัยในเชิงพัฒนาการ
4. วิเคราะห์วัจนกรรมของประโยคคำถามเหล่านี้เพื่อนำไปสู่วิเคราะห์ของประโยคคำถาม
5. ศึกษาบทบาทของประโยคคำถาม
6. สรุปและเขียนรายงานผลการวิเคราะห์

1.6. นิยามศัพท์สำคัญที่ใช้ในวิทยานิพนธ์

มาตุภาษา(Motherese) คือ ภาษาที่แม่ใช้พูดกับทารก (กรองกาญจน์ ชาวหนู , 2539)

คำถาม(question) คือ ถ้อยคำที่มีคุณสมบัติทางการสื่อสาร (utterance) ของวัจนกรรม การถาม ถ้อยคำที่เป็นคำถามจะมีสาระสำคัญของความจริงใจ ประการเดียวคือต้องการเรียกร้องให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ขาดหายไป

- คำถามแท้ (Real question)** คือ คำถามที่ใช้ถามเพื่อได้มาซึ่งข้อมูลที่สามารถทำให้ความนำเสนอที่ใช้เป็นประโยคคำถามนั้นสมบูรณ์ (Luksaneeyanawin, 1992) หรือใช้ในการถามเพื่อได้มาซึ่งค่าความจริงเท็จของความนำเสนอที่เป็นประโยคคำถามนั้น นั่นหมายความว่าผู้พูดจะไม่สามารถได้ข้อมูลดังกล่าวหรือรู้ได้ถึงค่าความจริงเท็จของความนำเสนอนั้นเลยถ้าปราศจากการถาม
- คำถามทดสอบ (Exam question)** คือ การถามเพื่อทดสอบความเข้าใจหรือความรู้ในข้อมูลของผู้ฟังที่เชิร์ลกล่าวไว้ว่า "S wants to know if H knows." (Searle 1969) กล่าวได้ว่าใช้ในการถามเพื่อได้มาซึ่งค่าความจริงเท็จของความนำเสนอที่เป็นประโยคคำถามนั้น ในขณะที่เดียวกันผู้พูดได้แสดงข้อสมมติพื้นฐานเกี่ยวกับค่าความจริงเท็จของความนำเสนอนั้นไว้ก่อนแล้ว การถามเกิดขึ้นเพียงเพราะว่าผู้พูดต้องการทดสอบข้อสมมติพื้นฐานของตนว่าจะตรงกับความเข้าใจหรือความรู้ในข้อมูลของผู้ฟังหรือไม่ ในการนี้ผู้พูดอาจต้องการรู้จริงๆหรือเพียงต้องการแสดงออกว่าตนไม่รู้ก็ได้ (Luksaneeyanawin, 1992)
- คำถามย้ำ (Echo question or confirmation)** คือ คำถามที่ใช้ถามเพื่อได้มาซึ่งการกล่าวซ้ำหน่วยความ (Santaputra, 1984) โดยการกล่าวหน่วยแสดงการถามย้ำ เช่น IDS07-M-N-310 นมอร่อยมั๊ย 311 อร่อยมั๊ยครับ 312 ทือ
- ประโยค(sentence)** คือ เป็นประโยคที่เกิดขึ้นจริงในการสื่อสาร (text sentence) เทียบได้กับหน่วยความ เป็นถ้อยคำที่มีความสมบูรณ์ทางความคิดหรือมีความเป็นเอกนัย (unify whole) ทางความหมายในการสื่อสาร และมีองค์ประกอบภายในที่มีความสัมพันธ์กันตามแนวเรียง โดยผู้รับสารสามารถทราบ และแจงส่วนประโยคได้จากความหมาย (Lyons, 1997 ; สุตาพร ลักษณีนยานวิน, 2537)
- ประโยคคำถาม (interrogative)** คือ คุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของประโยคซึ่งแสดงการถาม มีการแสดงด้วยรูปภาษาคือคำแสดงคำถาม (interrogative words) หรือแสดงด้วยคำลงท้ายแสดงการถาม(interrogative particles)

<p>ประโยคคำถามแบบตอบรับ ปฏิเสธ</p>	<p>คือ ประโยคคำถามแบบที่มีความนำเสนอที่มีลักษณะสมบูรณ์หนึ่ง ความ เสนอให้ผู้ฟังตอบรับหรือปฏิเสธค่าความจริงของคำแนะนำเสนอ นั้น (Luksaneeyanawin, 1992)</p>
<p>ประโยคคำถามแบบให้เลือก ตอบ</p>	<p>คือ ประโยคคำถามแบบมีความนำเสนอที่มีลักษณะสมบูรณ์สอง เนื้อความขึ้นไป โดยที่เนื้อความของคำแนะนำดังกล่าวมีความ แตกต่างกันได้เป็นสองทางเลือก ให้เลือกตอบหนึ่งทางเลือก (Lyons, 1977)</p>
<p>ประโยคคำถามแบบให้ตอบ เนื้อความ</p>	<p>คือ ประโยคคำถามแบบที่มีเนื้อหาของคำแนะนำไม่สมบูรณ์ และ ต้องการถามเพื่อแสวงหาข้อมูลที่จะทำให้คำแนะนำนั้นสมบูรณ์ได้ (Luksaneeyanawin, 1992)</p>
<p>ประโยคคำถามแบบแสดงด้วย หน่วยแสดงการถามย้ำ</p>	<p>คือ ประโยคคำถามที่แสดงด้วยคำลงท้ายแสดงการถามย้ำ กล่าว เพื่อกระตุ้นให้ผู้ฟังตอบคำถามของตนหรือ กล่าวซ้ำสิ่งที่ข้อความที่ผู้ พูดได้ยินไม่ถนัด ประโยคคำถามชนิดนี้ไม่มีการนำเสนอความด้วยตัว เอง โดยมากเป็นหน่วยความที่มีค่าๆเดียวแต่ก็สามารถจัดเป็น ประโยคได้เพราะมีความสมบูรณ์ทางความคิดกล่าวคือคำแนะนำ ของหน่วยความดังกล่าวคือหน่วยความที่มาก่อนหน้านั้นเอง</p>
<p>บทบาท(Role)</p>	<p>คือ หน้าที่ของรูปภาพที่วิเคราะห์ได้จากวัจนกรรม ความหมายเชิง ทัศนคติ และบริบท</p>
<p>ความหมายเชิงทัศนคติ (Attitudinal Meaning)</p>	<p>คือ ทัศนคติและอารมณ์ที่แม่แสดงออกมาพร้อมๆกับการกล่าว ประโยคคำถาม</p>
<p>ข้อสมมติในการรู้ข้อเท็จจริง (presupposition of assert fact)</p>	<p>คือ การรับทราบข้อมูล หรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคำแนะนำนั้นใน ฝ่ายของผู้พูด ว่า ผู้พูดได้รับทราบข้อมูล หรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ คำแนะนำอยู่ก่อนที่จะกล่าวคำแนะนำนั้นหรือไม่ (ปราณี กุลละวณิชย์, 2521)</p>

<p>ความเชื่อดั้งเดิม (<i>presupposed believe</i>)</p>	<p>คือ การที่ผู้พูดมีข้อมูลอยู่ และแสดงความเชื่อหรือแสดงทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่งต่อข้อมูลนั้น (อรทัย ธาตารัตนกุล, 2536) อาทิ เชื่อหรือไม่เชื่อในคำความจริงเท็จของความนำเสนอนั้น</p>
<p>คำกริยาแสดงการกระทำด้วยการกล่าวด้วย (<i>Linguistic action verbs</i>)</p>	<p>คือ คำกริยาที่แสดงการกระทำด้วยการกล่าวด้วยคำโดยมีเจตนาในการกล่าวด้วยคำนั้น (Venchueren, 1985; กรองกาญจน์ ชาวหนู , 2539)</p>
<p>การจัดการปฏิสัมพันธ์ (<i>Interaction Management</i>)</p>	<p>คือ ข้อมูลซึ่งคู่สนทนาแลกเปลี่ยนกันในระหว่างการสนทนาเพื่อดำเนินให้การสนทนานั้นดำรงอยู่ต่อไป แสดงออกได้ทั้งโดยทางวัจนภาษาและอวัจนภาษา (Laver, 1992.)</p>
<p>หน่วยความ(Utterance)</p>	<p>คือ หน่วยในภาษาพูดที่มีความเป็นเอกนัย(unified whole)ทางความหมายในการสื่อสาร ในเชิงวิเคราะห์สามารถใช้เกณฑ์ทางเสียงคือ การหยุดเว้นระยะ จำแนกหน่วยความออกจากกัน (Luksaneeyanawin , 1983 อ้างจาก กรองกาญจน์ ชาวหนู , 2539)</p>
<p>วัจนกรรม(<i>Speech acts</i>)</p>	<p>การกระทำที่แสดงออกโดยคำพูดซึ่งเกิดขึ้นภายใต้กฎที่อำนวยความสะดวกให้เกิดการกระทำนั้น (Searle, 1969)</p>
<p>คำแสดงความรู้สึก (<i>Expressive word</i>)</p>	<p>คือ คำที่เปล่งออกมาด้วยอารมณ์หรือความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้พูดโดยไม่ได้อ้างอิงถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (กรองกาญจน์ ชาวหนู, 2539)</p>

1.7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัยนี้

1. ทำให้เข้าใจถึงการใช้อย่างไรในลักษณะต่างๆของมาตุภาษาได้ดียิ่งขึ้น
2. ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมาตุภาษากับพัฒนาการของทารก
3. เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนภาษา